

ТРАНСКОРДОННА КОНВЕРГЕНЦІЯ МІЖ УКРАЇНОЮ ТА ЄС

УДК 339.92:332.1
JEL Classification: F15, H77, P45

DOI: 10.37332/2309-1533.2020.5-6.1

Зелінська О.З.,
фахівець I категорії навчально-наукового відділу,
Східноєвропейський національний
університет імені Лесі Українки

КОНЦЕПТУАЛЬНІ ПІДХОДИ ДО ВДОСКОНАЛЕННЯ ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ РЕГІОНУ В УМОВАХ ЄВРОРЕГІОНАЛЬНОГО СПІВРОБІТНИЦТВА

Zelinska O.Z.,
specialist of the I category of the research unit,
Lesya Ukrainka Eastern European National University

CONCEPTUAL APPROACHES TO IMPROVING THE FOREIGN ECONOMIC ACTIVITY OF THE REGION IN THE CONTEXT OF EURO- REGIONAL COOPERATION

Постановка проблеми. В умовах зростаючої міжрегіональної конкуренції на європейському континенті єврорегіональне співробітництво виступає важливим інструментом регулювання міжрегіональної економічної взаємодії регіонів, підвищення їх конкурентоспроможності, що є однією з підстав зростання національної економіки. Проте особливо гостро відчувається відсутність налагодженого організаційно-економічного та нормативно-правового механізму інтенсифікації зовнішньоекономічної діяльності регіонів у площині єврорегіональної співпраці.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Значний вплив на формування наукових уявлень щодо зовнішньоекономічної діяльності в умовах єврорегіональної співпраці становлять наукові праці українських та зарубіжних науковців, таких як: П. Беленький, В. Засадко, Я. Калат, М. Лендъел, А. Матеха, Н. Мікула, Х. Притула, О. Рогова, І. Студенніков, Т. Терещенко, Ю. Цибульська, І. Школа та інші, які займаються теоретичними та методологічними питаннями розвитку та удосконалення єврорегіонального співробітництва, зокрема її зовнішньоекономічної складової. Результати аналізу концептуальних підходів дослідження зовнішньоекономічної діяльності та єврорегіонального економічного співробітництва дають підстави стверджувати про неоднозначність трактувань сутності, змісту та шляхів активізації зовнішньоекономічної діяльності у площині єврорегіональної співпраці. Наприклад, такі учені, як П. Беленький, Н. Мікула, розглядають транскордонне (єврорегіональне) співробітництво як «специфічну сферу зовнішньоекономічної, політичної, екологічної, економічної, культурно-освітньої та інших видів діяльності, що здійснюються на міжрегіональному рівні, і яка, охоплюючи всі загальні їхні форми, відрізняється необхідністю і можливостями більш активного їх використання» [1]. Досліджувана проблема знайшла глибоке відображення у працях Є. Кіш, яка особливу увагу приділила теоретико-методологічним засадам єврорегіонального співробітництва, вивчаючи новий статус єврорегіонів як результат поглиблення євроінтеграційних процесів [5]. Тобто теоретична база дослідження зовнішньоекономічної діяльності та єврорегіонального співробітництва в Україні є досить розвинутою. Проте, динаміка зовнішньоекономічних відносин у світлі євроінтеграційних подій вимагає формування новітніх підходів у дослідженні зовнішньоекономічної діяльності регіону в умовах єврорегіонального співробітництва.

Постановка завдання. Метою статті є розробка та гармонізація концептуальних підходів до удосконалення нормативно-правових та організаційно-економічних механізмів розвитку зовнішньоекономічної діяльності в умовах єврорегіонального співробітництва. Для досягнення мети було поставлено наступні завдання: аналіз понятійного апарату «зовнішньоекономічної діяльності

регіону», «єврорегіонального співробітництва», «активізації зовнішньоекономічної діяльності в умовах єврорегіонального співробітництва»; визначення перешкод та стримуючих факторів, що задають цільові орієнтири для удосконалення організаційно-економічного механізму зовнішньоекономічної співпраці у напрямку єврорегіонального співробітництва; дослідження основних напрямів інтенсифікації зовнішньоекономічної діяльності регіону у площині єврорегіональної співпраці.

Виклад основного матеріалу дослідження. Зовнішньоекономічна діяльність є пріоритетною складовою як для збалансованого розвитку економіки регіону, так і держави загалом, що є невід'ємною характеристикою повноцінного учасника євроінтеграційних та світових процесів. В умовах сучасних геополітичних та гео економічних змін зовнішньоекономічна діяльність здійснюється через зовнішньоекономічні зв'язки суб'єктів господарювання за багатьма напрямками, одним з яких є єврорегіональне співробітництво.

У той же час роль та ефективність зовнішньоекономічної діяльності України є значно меншою ніж у країнах-членах ЄС, що передусім пов'язано з низкою причин, а саме недосконалістю структури експорту, недостатнім рівнем ринкової та товарної диверсифікації, неспроможністю національних суб'єктів господарювання скласти конкуренцію, переважання у товарній структурі сировини та низькотехнологічної експортної продукції.

Активізація зовнішньоекономічної діяльності шляхом виявлення і подолання стримуючих факторів інституційного, правового, економіко-організаційного та фінансового характеру дозволить розширити можливості відтворення експортного потенціалу країни, залучити іноземні інвестиції та сформувати економіку регіону відкритого типу. Зауважимо, що основними причинами низького розвитку зовнішньоекономічної діяльності України є недосконалість державного регулювання у цій сфері; непрофесійні дії органів виконавчої влади та корупція; низький рівень конкурентоспроможності продукції вітчизняних підприємств, що призводить до того, що більшість продукції вітчизняних підприємств має сировинний характер; нестабільна політична ситуація, що супроводжується негативними соціально-економічними явищами; моральна та фізична зношеність більшої частини виробничих засобів вітчизняних підприємств тощо [19, с. 14]. Тому, в умовах високого динамізму змін зовнішнього середовища, визначення основних напрямів активізації зовнішньоекономічної діяльності регіону в умовах посилення єврорегіонального співробітництва є одним із пріоритетних передумов активного розвитку інноваційних підприємств, що визначає конкурентні переваги на світовому ринку товарів та послуг.

У науковій літературі існує багато різноманітних тлумачень терміну «зовнішньоекономічна діяльність». М. Бутко, до прикладу, тлумачить зовнішньоекономічну діяльність як підсистему економічної системи країни, яка безпосередньо впливає на розвиток господарського комплексу. Її становлення обумовлюється факторами, що визначають загальний розвиток економічної системи, а також факторами, які безпосередньо обумовлюють її стан як підсистеми [2].

Як влучно зазначає Л. Мельник, зовнішньоекономічна діяльність – це галузь економічної діяльності держави і підприємств, яка тісно пов'язана із зовнішньою торгівлею, експортом та імпортом товарів, іноземними кредитами та інвестиціями, здійсненням спільних з іншими країнами проектів [12].

Відомо, що значну роль у зовнішньоекономічній діяльності держави відіграють регіони, які прилягають до кордону, а тому зовнішня політика держави повинна бути направлена на активізацію міжрегіонального (єврорегіонального) співробітництва. Прикордонні регіони є пріоритетними у розвитку зовнішньоекономічних зв'язків. Адже ці регіони, знаходячись на периферії відносно центральних ринків країни та, у свою чергу, близькі до ринків сусідніх держав, що, відповідно, надає їм додаткові переваги й можливості для здійснення зовнішньоторгівельних операцій та інших видів зовнішньоекономічних діяльності. Зовнішньоекономічні відносини проявляються у різних формах, однією з яких є транскордонне або єврорегіональне співробітництво.

Здійснюючи категоріальну ідентифікацію єврорегіонального співробітництва, деякі науковці акцентують свою увагу саме на територіальній приналежності регіонів-учасників до європейського континенту, зазначивши таке співробітництво як «форму транскордонного співробітництва, яка передбачає взаємовигідні відносини двох або більше регіонів різних держав – учасників цього співробітництва, хоча б один з яких є членом Європейського Союзу» [8, с. 6].

Так як дефініція «єврорегіональне співробітництво» є надзвичайно важливою категорією регіоналістики, ми не можемо не погодитися із думкою М. Русняк [16, с. 84] про те, що існують дискусії серед учених різних шкіл щодо її тлумачення. Так, учені львівської школи регіоналістики поняття «єврорегіональне співробітництво» трактують як діяльність у рамках єврорегіонів або інших транскордонних структур [10; 18], тоді як учені ужгородської школи учених-регіоналістів [5; 6] виділяють саме євроінтеграційний вектор співпраці регіонів Європи в умовах поглиблення такого співробітництва.

Узагальнюючи визначення щодо сутності єврорегіонального співробітництва, слід зазначити, що це взаємоузгоджена транскордонна діяльність різних форм та інституціоналізованих структур (єврорегіонів, транскордонних партнерств, європейських угруповань територіального співробітництва (ЄУТС), об'єднань єврорегіонального співробітництва (ОЄС) тощо), яка здійснюється органами

державної та місцевої влади, юридичними особами, громадськими організаціями, на підставі чинного законодавства й з метою вирішення спільних завдань і регіональних проблем у напрямку реалізації євроінтеграційних прагнень.

Слід відзначити, що на сьогодні єврорегіональне співробітництво здійснюється не тільки у рамках єврорегіонів, але й виконувати ці функції можуть ЄУТС та ОЕС, що є новими структурами інституційного забезпечення та наділені характерними особливостями єврорегіонального співробітництва. Окрім того, й інші форми транскордонного співробітництва, за умови набуття характерних ознак єврорегіонального співробітництва, можуть стати його суб'єктами. Однак співпраця, наприклад, у прикордонній торгівлі, відбувається без створення власної системи органів, тому такі організаційні форми транскордонного співробітництва виконувати функції єврорегіональної співпраці не можуть [11].

Так, В. Маркович у своєму науковому дослідженні зауважує, що єврорегіональне економічне співробітництво, за належного й раціонального організаційно-інституціонального забезпечення, може зробити суттєвий внесок у підвищенні рівня соціально-економічного розвитку регіону [7].

Для цього, за сучасних умов, необхідно забезпечити якісне оновлення економічної складової механізму регулювання єврорегіонального співробітництва шляхом підвищення ефективності реалізації функцій, які покладені на нього: покращення фінансового забезпечення розвитку транскордонного співробітництва, заохочення суб'єктів господарської системи регіону до участі у його організаційних та економічних формах через активізацію економічних та фінансових важелів [4].

У європейських країнах структури єврорегіонального співробітництва є організаційно-фінансовою платформою координації міжрегіонального транскордонного співробітництва. Ефективне функціонування такого типу міжрегіональних транскордонних структур залежить передусім від визначення їх ролі у системі національного та регіонального менеджменту.

Ми погоджуємося з думкою більшості науковців, зокрема О. Рогової, про здебільшого позитивний вплив єврорегіонального співробітництва на прискорення соціально-економічного розвитку, кадрову та інфраструктурну підготовку регіонів і країни в цілому для поглиблення зовнішньоекономічного співробітництва з ЄС, реалізацію потенціалу формування експортної спеціалізації регіонів, розвиток міжнародних зв'язків у галузях туризму, рекреації, охорони навколишнього середовища тощо. Проте сучасний стан обмеженості бюджетних ресурсів стримує розвиток співробітництва прикордонних територій, що є стимулом пошуку інноваційних форм співробітництва, таких, як залучення приватного капіталу до фінансування та реалізації проектів єврорегіонального співробітництва [15].

Матеха А. дотримується думки, що на практиці при регулюванні зовнішньоекономічного співробітництва необхідно використовувати широкий арсенал інструментів і методів, які дозволять досягти поставленої мети, і разом з тим доповнять один одного. Корисним є освоєння усіх економічних засобів регулювання, особливо тих, які у практиці зарубіжних країн дають найбільший ефект [9, с. 172, 214].

Вивчаючи теоретичні основи зовнішньоекономічної діяльності в умовах єврорегіонального співробітництва, нами не було знайдено визначення поняття «активізації зовнішньоекономічної діяльності регіону». На нашу думку, за сучасних умов розширення процесів глобалізації, зростає роль зовнішньоекономічних зв'язків в напрямку єврорегіональної співпраці, що, у свою чергу, відкриває нові можливості для активізації господарської діяльності у периферійних регіонах та зростання їх конкурентоспроможності.

Ми визначаємо активізацію зовнішньоекономічної діяльності в умовах єврорегіонального співробітництва як комплекс організаційно-правових та технічних заходів, спрямованих на інтегрування економіки єврорегіональних утворень у новий світовий економічний простір, зокрема поглиблення розвитку міжнародних зв'язків з країнами ЄС, органічно пов'язуючи усі види зовнішньоекономічної діяльності – зовнішню торгівлю, валютну та інвестиційну політику, підприємницьку діяльність, туризм, науково-технічні зв'язки тощо.

На нашу думку, саме активізація зовнішньоекономічної діяльності регіону в умовах єврорегіонального співробітництва відображає стан розвитку міжрегіональних економічних систем, а також дає змогу досягнути стабільного та збалансованого розвитку міжнародної співпраці, розробити механізми забезпечення управління усією системою міжрегіональних взаємовідносин.

Отож, активізація зовнішньоекономічної діяльності дозволить вивести регіони на якісно новий рівень розвитку, сприятиме інтеграції, що є особливо актуальним в умовах входження України до Європейського простору, розв'язанню нагальних регіональних соціально-економічних проблем, сприятиме економічному зростанню країни, підтримці та зміцненню дружніх взаємовідносин у системі міжнародної безпеки.

Натомість, відсутність практичного досвіду та розуміння концепції активізації зовнішньоекономічної діяльності в умовах єврорегіонального співробітництва у поєднанні з незнанням механізму організації та управління нею є однією з перепон для розвитку міжнародного економічного співробітництва України.

Погоджуємось з думкою Л. Наумової, що активізація зовнішньоекономічної діяльності є найважливішою передумовою стабілізації і економічного зростання всього господарського механізму області. Тому головною метою регіональної влади має стати створення сприятливих правових, економічних, організаційних і соціальних умов для забезпечення сталого розвитку зовнішньоекономічних зв'язків підприємств та організацій економічної та соціальної сфери регіону [13, с. 81].

Недостатній соціально-економічний розвиток регіонів та слабка діяльність єврорегіональних структур зумовлює потребу в удосконаленні напрямів державної регіональної політики, які спрямовані на активізацію та підвищення ефективності зовнішньоекономічної діяльності України на міжрегіональному рівні.

У зв'язку із цим, на сьогодні, нагальним питанням є розробка концепції активізації зовнішньоекономічної діяльності в умовах єврорегіональної співпраці, яка буде заснована на стратегічних напрямках розвитку регіонів і враховуватиме інтереси регіонів, держави та країн ЄС.

Однією з головних концепцій розвитку повинно стати розробка загальнодержавної зовнішньоекономічної політики моделі внутрішнього державного регулювання з наданням окремим регіонам повноважень щодо повномасштабних утверджень на рівні сучасних світових стандартів ринкових відносин з іншими державами, регіонами, підприємствами і підприємцями в межах наданих їм державою повноважень. Це забезпечить поступове виправлення допущених деформацій, розширить спектр міжнародного співіснування, наповнить діючі ринкові структури конструктивним змістом міжнародного співіснування. Тобто регіональний підхід зовнішньоекономічної політики повинен радикально змінити традиційну вертикальну схему державного управління на горизонтально-вертикальну або навіть на горизонтальну. На зміну жорсткій управлінській підпорядкованості областей та міст урядовому центрові повинна прийти оптимальна господарська взаємодія регіонів у рамках єдиної загальнодержавної зовнішньоекономічної політики [20].

На нашу думку, в умовах сьогодення в українській державі існує потреба прийняття єдиної науково обґрунтованої концепції активізації зовнішньоекономічної діяльності регіону.

Погоджуємось з думкою В. Пак про те, що загалом концептуальна схема підвищення ефективності зовнішньоекономічного співробітництва в напрямку єврорегіональної співпраці повинна базуватися на перегляді основних підходів у сфері міждержавного регіонального управління, які повинні формувати нову адаптивну систему, що матиме здатність до постійного розвитку та вдосконалення, за який, своєю чергою, повинні відповідати не лише державні органи влади, але й саме суспільство в особі представників підприємницьких структур та громадських організацій [14, с. 172].

Результатом підвищення та активізації зовнішньоекономічної діяльності регіону в умовах єврорегіонального співробітництва визначено підвищення стійкості господарського зростання регіону, модернізацію національної економіки та переведення її на інноваційний шлях розвитку (рис. 1).

Рис. 1. Результати активізації зовнішньоекономічної діяльності регіону в умовах єврорегіонального співробітництва

Джерело: авторська розробка

Зростання конкурентоспроможності економіки регіону має на меті інтенсифікувати зовнішньоекономічні зв'язки малого та середнього бізнесу, налагодити співпрацю науково-дослідних установ, підвищити рівень освіти та професійної кваліфікації, інтегрувати ринок праці та соціальні і медичні послуги. До результатів ефективної зовнішньоекономічної діяльності регіону у напрямку єврорегіонального співробітництва, ми відносимо забезпечення регіональної транспортної доступності, організацію перевезень, спільне управління природними об'єктами, запровадження енергоефективних та відновлюваних джерел енергії, політику екологічного захисту та управління ризиками. Кінцевою стратегічною метою є підвищенні стійкості господарського зростання, модернізація економіки регіону та переведення її на інноваційний шлях розвитку. Як результат, регіон стає соціально й економічно привабливим і отримує можливість конкурувати із регіонами країнами-членами ЄС.

Пріоритетними напрямками зміцнення конкурентоспроможності регіонів, з огляду на необхідність забезпечення їх економічної безпеки на сучасному етапі, є стабілізація економіки і соціальної сфери:

- сприяння модернізації та реконструкції промислових потужностей, впровадження інноваційних, науково-технічних розробок і заходів щодо енергозбереження;
- підвищення конкурентоспроможності виробництва шляхом збільшення обсягів капітальних інвестицій, подальше поширення форм державно-приватного партнерства;
- формування конкурентоспроможних регіональних продовольчих ринків шляхом розвитку харчопереробних підприємств;
- подальша робота зі створення цілісної і ефективної системи підтримки малого і середнього бізнесу у регіонах шляхом реалізації регіональних програм розвитку;
- розширення міжрегіональної співпраці та посилення інвестиційної складової співпраці [3].

На нашу думку, невисока ефективність зовнішньоекономічних зв'язків в умовах єврорегіонального співробітництва пов'язана, насамперед, з проблемами законодавчого, інституційного, організаційного, фінансового та економічного характеру. Тому зовнішня політика регіонів потребує удосконалення нормативно-правових та організаційно-економічних механізмів активізації зовнішньоекономічної діяльності регіону у площині єврорегіонального співробітництва.

Виходячи з контексту наукового дослідження, концептуальні підходи до удосконалення нормативно-правових та організаційно-економічних механізмів розвитку зовнішньоекономічної діяльності повинні передбачати передусім адаптацію національного законодавства до норм, правил і стандартів країн ЄС, для яких єврорегіональне співробітництво є одним із дієвих механізмів позитивного впливу на соціально-економічний розвиток регіонів.

Під організаційно-економічним механізмом активізації зовнішньоекономічної діяльності регіону в умовах єврорегіонального співробітництва слід розуміти систему важелів, засобів та інструментів організаційно-інституційного, законодавчого, фінансово-кредитного та економічного впливу на процес зовнішньоекономічної співпраці, яка полягає у тісній взаємодії органів влади, громадських організацій, суб'єктів господарської діяльності та фахівців із вдосконалення українського законодавства, зокрема створення Програми розвитку зовнішньоекономічної діяльності регіону.

Проте на сьогодні не можна стверджувати, що зовнішньоекономічна діяльність в напрямку єврорегіональної співпраці має цілком сформований та ефективний організаційно-економічний механізм єврорегіональної співпраці внаслідок впливу стримувальних факторів (табл. 1), які, у свою чергу, задають цільові орієнтири для його удосконалення.

Таблиця 1

Чинники, що стримують розвиток зовнішньоекономічної діяльності регіонів у площині єврорегіонального співробітництва

<i>Фінансово-економічні</i>	<i>Організаційно-правові</i>	<i>Інституційні</i>
– недостатність фінансування (абсолютна відсутність національного фінансування); – недоотримання фінансової підтримки з міжнародних фінансових структур; – зниження показників життєвого рівня населення, як наслідок, низька активність громадянського суспільства у вирішенні проблем громади, вплив трудових ресурсів у більш продуктивне середовище сусідніх країн; – нерозвиненість механізмів міжрегіональної взаємодії суб'єктів господарювання.	– відсутність власної державної політики розвитку єврорегіонального співробітництва; – відмінні організаційні підходи до формування єврорегіональних структур; – високий рівень суб'єктивізму у прийнятті управлінських рішень; – невизначеність механізмів взаємодії та розподілу повноважень між інституціям держави та регіону; – відсутність системного обліку, збору та обробки єврорегіональної статистики відповідними державними підрозділами.	– великі розміри єврорегіональних структур (єврорегіонів); – низький рівень використання потенціалу транскордонного співробітництва у соціально-економічному розвитку регіонів; – відсутність консультативних та інформаційних центрів для учасників єврорегіональної співпраці; – низька поінформованість та обізнаність населення щодо програмно-проектних підходів; – складна військово-політична ситуація на Сході України.

Джерело: систематизовано автором

З огляду на існуючі перешкоди у розвитку єврорегіональної співпраці, особливості соціально-економічного розвитку регіонів, які є основними об'єктами зовнішньоекономічної політики регіонів, напрямками інтенсифікації зовнішньоекономічної діяльності в рамках єврорегіонального співробітництва повинні стати:

- створення прозорої і взаємопов'язаної системи планування і моніторингу розвитку регіонів, зокрема реалізації проектів, міжрегіональної торгівлі тощо;
- уніфікація понятійного апарату і формування повноцінної системи законодавства у напрямку зовнішньоекономічного співробітництва;
- відновлення, модернізація та прийняття у новій редакції Законів України із запровадженням системи спрощеної реєстрації новостворених підприємств, гарантованої державою системи фіскального стимулювання, доступної системи управління ними, що стане дійовими механізмами залучення інвестицій у регіони та формування «точок зростання» [17].

На нашу думку, перелік напрямів інтенсифікації зовнішньоекономічної діяльності в умовах єврорегіональної співпраці є значно ширшим. Основні орієнтири активізації зовнішньоекономічної діяльності регіону в умовах єврорегіональної співпраці можна згрупувати за такими напрямками:

- організаційно-інституційний напрям, де міждержавне регіональне управління, спрямоване на підвищення ролі комунікаційної складової в інституційному механізмі співпраці, відіграватиме ключову роль. Окрім того, важливим є проведення реорганізації уже діючих єврорегіональних структур (єврорегіонів), їх інфраструктурних об'єктів та створення нових інституцій регіонального менеджменту;
- організаційно-правовий напрям, який включає удосконалення нормативно-правової бази та підвищення ефективності державного правового регулювання;
- організаційно-економічний напрям, спрямований на підвищення конкурентоспроможності економічного середовища регіонів, а саме підвищення ефективності єврорегіональної торгівлі, проведення кон'юнктурних та маркетингових досліджень тощо;
- фінансовий напрям, який передбачає удосконалення фінансового механізму забезпечення розвитку єврорегіональної економічної співпраці, посилення фінансової самодостатності територіальних громад.

Висновки з проведеного дослідження. Отже, вибір нових орієнтирів та шляхів активізації зовнішньоекономічної діяльності регіону в умовах єврорегіонального співробітництва може істотно вплинути на поліпшення результатів діяльності єврорегіональних формувань, що діють у рамках європейського виміру і допоможе їм адаптуватися до сучасних реалій регіональної політики ЄС. Формування гнучкого, динамічного організаційно-економічного механізму єврорегіонального економічного співробітництва сприятиме стабільному розвитку регіонів, забезпеченню активізації зовнішньоекономічної співпраці та підвищенню їх конкурентоспроможності.

Активізація зовнішньоекономічної діяльності в умовах єврорегіонального співробітництва є однією з передумов реалізації євроінтеграційних прагнень України та поглибленню її міжнародної співпраці, а також розбудови функціонування інфраструктурних об'єктів, забезпечення економічної безпеки, покращенню життєвого рівня, системи екологічної безпеки, якості життя населення регіонів, які належать до єврорегіональних структур.

Література

1. Беленький П. Ю., Мікула Н. А. Зовнішньоекономічна діяльність регіонів. *Регіональна політика: методологія, методи, практика* : колективна монографія / за ред. акад. НАНУ М. І. Долішного. Львів, 2001. С. 654–697.
2. Бутко М. П. Регіональні особливості економічних трансформацій в перехідній економіці. Київ : Знання України, 2005. 475 с.
3. Варналій З., Білик Р. Пріоритети зміцнення конкурентоспроможності регіонів як складової забезпечення економічної безпеки України. *Теоретичні та прикладні питання економіки*. 2014. № 1(28). С. 25-35. URL: http://tpe.econom.univ.kiev.ua/data/2014_28_2/zb28_2_03.pdf (дата звернення: 11. 02. 2020).
4. Гороховська К. В. Транскордонне співробітництво в Україні: значення та пріоритетні напрями розвитку. *Ефективна економіка*. 2017. № 8. URL: <http://www.economy.nauka.com.ua/?op=1&z=5736> (дата звернення: 11. 02. 2020).
5. Кіш Є. Концептуальні засади міжрегіонального співробітництва України. *Вісник Львівського університету*. Серія: Міжнародні відносини. 2008. № 23. С. 220-226.
6. Лендьял М. Досвід Карпатського Єврорегіону: поштовх до переосмислення моделі транскордонного співробітництва. *На шляху до Європи. Український досвід єврорегіонів* / за ред. С. Максименка, І. Студеннікова. Київ, 2000. С. 51-52.
7. Маркович В. В. Сутність соціально-економічної ефективності транскордонного співробітництва. *Економіка. Управління. Інновації*. 2014. № 1(11). URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/eui_2014_1_67 (дата звернення: 20. 02. 2020).

8. Марчук Ю. В. Розвиток форм єврорегіонального співробітництва в інноваційній сфері : автореф. дис. ... канд. екон. наук: 08.00.05 / Східноєвропейський нац. ун-т ім. Лесі Українки. Луцьк, 2017. 20 с.
9. Матєха А. С. Методи підвищення ефективності міжрегіонального економічного співробітництва. *Вісник Хмельницького національного університету. Економічні науки*. 2014. № 2. Т. 2. С. 170-173.
10. Мікула Н. А. Міжтериторіальне та транскордонне співробітництво : монографія. Львів : ІРД НАН України, 2004. 395 с.
11. Мікула Н. А., Калат Я. Я. Єврорегіональне співробітництво в системі транскордонної співпраці. *Соціально-економічні проблеми сучасного періоду України*. 2014. Вип. 4(108). С. 35-36.
12. Мельник Л. Г. Экономика и информация: экономика информации и информация в экономике: энциклопедический словарь. Сумы : Университетская книга, 2005. 384 с.
13. Наумова Л. М. Механізми розвитку зовнішньоекономічної діяльності підприємств Херсонської області. *Економіка та держава*. 2015. № 2. С. 79-82.
14. Пак В. І. Підвищення ефективності співробітництва в межах Карпатського єврорегіону у сфері міждержавного регіонального управління. *Ефективність державного управління*. 2016. Вип. 3. С. 167-173. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/efdu_2016_3_20 (дата звернення: 11. 02. 2020).
15. Рогова О. В. Моделювання результативності єврорегіонального співробітництва задля коригування темпів зростання. *Ефективна економіка*. 2013. № 3. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=1897> (дата звернення: 11. 02. 2020).
16. Русняк М. Концептуальні засади польсько-українського єврорегіонального співробітництва. *Регіональні студії*. 2017. Вип. 10. С. 82-89.
17. Сілічева Н. Є. Напрями активізації транскордонної співпраці у регіональному розвитку. *Науковий вісник Ужгородського університету*. Серія: Економіка. 2017. Вип. 1(2). С. 160-165. URL: [http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nvuiues_2017_1\(2\)_28](http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nvuiues_2017_1(2)_28) (дата звернення: 13. 02. 2020).
18. Скотний П. В. Організаційно-економічне забезпечення активізації єврорегіонального співробітництва : автореф. дис. ... канд. екон. наук: 08.00.05. Львів : Ін-т регіональних досліджень НАН України, 2008. 20 с.
19. Тульчинська С. О., Кириченко С. О., Бут А. В. Перешкоди розвитку зовнішньоекономічної діяльності підприємств України. *Інвестиції: практика та досвід*. 2018. № 7. С. 11-14.
20. Шевченко Н. О. Комплекс заходів розвитку зовнішньоекономічної регіональної політики АПК. *Державне управління: удосконалення та розвиток*. 2011. № 1. URL: <http://www.dy.nayka.com.ua/?op=1&z=234> (дата звернення: 21. 04. 2020).

References

1. Bieliienkyi, P.Yu. and Mikula, N.A. (2001), "Foreign economic activity of regions", In: Dolishnii, M.I. (Ed.), *Rehionalna polityka: metodolohiia, metody, praktyka* [Regional policy: methodology, methods, practice], coll. monograph, National Academy of Sciences of Ukraine; Institute of Regional Studies, Lviv, Ukraine, pp. 654-697.
2. Butko, M.P. (2005), *Rehionalni osoblyvosti ekonomichnykh transformatsii v perekhidnii ekonomitsi* [Regional features of economic transformations in transition economics], Znannia Ukrainy, Kyiv, Ukraine, 475 p.
3. Varnalii, Z. and Bilyk, R. (2014), "Priorities for strengthening the competitiveness of regions as a component of ensuring the economic security of Ukraine", *Teoretychni ta prykladni pytannia ekonomiky*, no. 1(28), pp. 25-35, available at: http://tppe.econom.univ.kiev.ua/data/2014_28_2/zb28_2_03.pdf (access date February 11, 2020).
4. Horokhovska, K.V. (2017), "Cross-border cooperation in Ukraine", *Efektivna ekonomika*, no. 8, available at: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=5736> (access date February 11, 2020).
5. Kish, Ye. (2008), "Conceptual principles of interregional cooperation of Ukraine", *Visnyk Lvivskoho universytetu*. Serii: Mizhnarodni vidnosyny, no. 23, pp. 220-226.
6. Lendiel, M. (2000), "The experience of the Carpathian Euroregion: a push to rethinking of the cross-border cooperation model", In: Maksymenko, S. and Studennikov, I. (Ed.), *Na shliakhu do Yevropy. Ukrainskyi dosvid yevrorehioniv* [On the way to Europe. Ukrainian experience of Euroregions], Kyiv, Ukraine, pp. 51-52.
7. Markovych, V.V. (2014), "The essence of social and economic efficiency of cross-border cooperation", *Ekonomika. Upravlinnia. Innovatsii*, no. 1(11), available at: http://nbuv.gov.ua/UJRN/eui_2014_1_67 (access date February 20, 2020).
8. Marchuk, Yu.V. (2017), "Development of forms of Euroregional cooperation in the innovation sphere", Thesis abstract of Cand. Sc. (Econ.), 08.00.05, Lesia Ukrainka East European National University, Lutsk, Ukraine, 20 p.

9. Matiekha, A.S. (2014), "Methods for improving the effectiveness of interregional economic cooperation", *Visnyk Khmelnytskoho natsionalnoho universytetu. Ekonomichni nauky*, no. 2, Vol. 2, pp. 170-173.
10. Mikula, N.A. (2004), *Mizhterytorialne ta transkordonne spivrobitnytstvo* [Interterritorial and cross-border cooperation], monograph, IRD NAN Ukrainy, Lviv, Ukraine, 395 p.
11. Mikula, N.A. and Kalat, Ya.Ya. (2014), "Euroregional cooperation in the system of cross-border cooperation", *Sots.-ekon. problemy suchas. periodu Ukrainy*, Iss. 4(108), pp. 35-36.
12. Melnik, L.G. (2005), *Ekonomika i informatsiia: ekonomika informatsii i informatsiia v ekonomike: entsiklopedicheskyy slovar* [Economics and information: information economics and information in economics: encyclopedic dictionary], Universitetskaia kniga, Sumy, Ukraine, 384 p.
13. Naumova, L.M. (2015), "Mechanisms of development of foreign economic activity of enterprises of Kherson region", *Ekonomika ta derzhava*, no. 2, pp. 79-82.
14. Pak, V.I. (2016), "Improving the effectiveness of cooperation within the Carpathian Euroregion in the field of interstate regional governance", *Efektivnist derzhavnoho upravlinnia*, Iss. 3, pp. 167-173, available at: http://nbuv.gov.ua/UJRN/efdu_2016_3_20 (access date February 11, 2020).
15. Rohova, O.V. (2013), "Modeling the effectiveness of Euroregional cooperation for growth rates", *Efektivna ekonomika*, no. 3, available at: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=1897> (access date February 11, 2020).
16. Rusniak, M. (2017), "Conceptual principles of Polish-Ukrainian Euroregional cooperation", *Rehionalni studii*, Iss. 10, pp. 82-89.
17. Silichieva, N.Ye. (2017), "Directions of intensifying a cross-border cooperation in regional development", *Naukovyi visnyk Uzhhorodskoho universytetu. Serii: Ekonomika*, Iss. 1(2), pp. 160-165, available at: [http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nvuuec_2017_1\(2\)_28](http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nvuuec_2017_1(2)_28) (access date February 13, 2020).
18. Skotnyi, P.V. (2008), "Organizational and economic support for the intensification of Euroregional cooperation", Thesis abstract of Cand. Sc. (Econ.), 08.00.05, Institute of Regional Studies of the National Academy of Sciences of Ukraine, Lviv, Ukraine, 20 p.
19. Tulchynska, S.O., Kyrychenko, S.O. and But, A.V. (2018), "Obstacles of the development of foreign economic activity of Ukrainian enterprises", *Investytsii: praktyka ta dosvid*, no. 7, pp. 11-14.
20. Shevchenko, N.O. (2011), "A set of measures for the development of foreign economic regional policy of the agro-industrial complex", *Derzhavne upravlinnia: udoskonalennia ta rozvytok*, no. 1, available at: <http://www.dy.nayka.com.ua/?op=1&z=234> (access date April 21, 2020).